ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI BILIMLENDIRIW HÁM ILIM MINISTRLIGI

ÁJINIYAZ ATINDAĠI NÓKIS MÁMLEKETLIK PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ

«TASTÍYÍQLAYMAN»
Ilimiy isler hám innovaciyalar boyınsha prorektor w.w.a
A.Berdibaev
« 28 » oktyabr 2026 jıl

QARAQALPAQ TILI PÁNINEN

OQÍW BAĠDARLAMA

(10.00.03 – Qaraqalpaq tili qánigeligi tayanısh doktoranturaġa kiriwshi talabanlar ushın)

NÓKIS – 2026

Annotaciya

Baǵdarlama 10.00.03 – Qaraqalpaq tili qánigeligi boyınsha tayanısh doktoranturaǵa kiriwshi talabanlar ushın házirgi qaraqalpaq ádebiy tili tiykarında dúzilgen.

Dúziwshiler:

NMPI Qaraqalpaq tili kafedrası baslıǵı, f.i.k., docent G.Patullaeva

NMPI Qaraqalpaq tili kafedrası docenti, f.i.d. (DSc) M.Kurbanov

Pikir bildiriwshiler:

QMU Qaraqalpaq til bilimi kafedrası professor, f.i.d. M.Qudaybergenov

ÓzR Ilimler akademiyası Qaraqalpaqstan bólimi Qaraqalpaq gumanitar ilimler ilim izertlew institutında úlken ilimiy xızmetkeri, f.i.k. G.A.Bekbergenov

Kirisiw

Qaraqalpaq tili hám ádebiyatı boyınsha dúzilgen baǵdarlama Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı 13.00.02 – Tálim hám tárbiya teoriyası hám metodikası (qaraqalpaq tili). qánigeligi boyınsha tayanısh doktoranturaǵa kiriwshi talabanlarushın arnalǵan. Baǵdarlamada házirgi qaraqalpaq tiliniń strukturalıq hám sistemalıq qásiyetleri, tariyxıy tamırları hám dialektologiyalıq tiykarları, fonetikalıq hám fonologiyalıq, grafikalıq hám orfografiyalıq sistemaları, aytılıw normaları, sózlik baylıǵı, leksikalıq, morfologiyalıq hám sintaksislik qurılısları, olardıń rawajlanıwı boyınsha teoriyalıq bilimler berip barıladı.

Baǵdarlamanı dúziwden maqset talabanlarǵa qaraqalpaq tiliniń fonetikalıq qásiyetlerin, sóylew normaları, sózlik baylıǵı, imla qaǵıydaları hám grammatikalıq qurılısı tiykarınan teoriyalıq bilim beriw, olardıń awızeki hám jazba sawatın ósiriw hám sawatlılıǵın asırıw, jetilistiriw (bunda latın jazıwına tiykarlanǵan imlanı da ózlestire alıw), leksikalıq, morfologiyalıq, sintaksislik jaqtan teoriyalıq hám ámeliy bilim payda etiw.

Qaraqalpaq ádebiyatı tariyxınıń rawajlanıwıwınıń tiykarǵı basqıshların, onıń kórnekli wákilleriniń shıǵarmaları boyınsha túsinikler beriledi. Erte dáwirdegi qaraqalpaq ádebiyatınıń rawajlanıwınıń ózine tán nizamli qubilisları. Qaraqalpaq ádebiyatı tariyxı páni erte dáwirdegi qaraqalpaq ádebiyat hám XIV ásirden XX ásirge shekemgi ádebiyattı úyreniwge qatnası, ǵárezsizlik dáwiri ádebiyatınıń rawajlanıw ózgeshelikleri qamtıp alınadı. Qaraqalpaq ádebiyatı tarıyxı ádebiyat teoriyası tiykarlarında úyreniledi.

Tiykarǵı bólim

Qaraqalpaq tili hám ádebiyatınıń tiykarların, awızeki hám jazba normaların puxta ózlestiriw procesinde pedagogikalıq institutlardıń qaraqalpaq tili hám ádebiyatı qánigeligi ushın dúzilgen sabaqlıq, qollanbalardıń materiallarına dóretiwshilik kóz-qarastan qaraw talap etiledi. Sonday-aq qaraqalpaq tiliniń mámleketlik til huqıqın alıwı hám bilimlendiriw haqqındaǵı Nızam materiallarına súyeniw menen baylanıslı bolǵan ózgerisler kirgiziw talap etiledi. Usılardan kelip shıǵıp, qaraqalpaq tilin oqıtıwdıń tiykarǵı wazıypalarına tómendegiler kirgiziledi.

Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili boyınsha temalar mazmunı:

Fonetikanıń izertlew aspektleri. Seslerdiń izertlewdiń fraezologiyalıq, akustikalıq hám lingvistikalıq tárepleri. Fonetikanıń akustikalıq tárepi: ses ırǵaǵı, ses kúshi, ses tembri (qońıraw), seslerdiń sozımlılıǵı, rezonanslıq qubılıslar. Fonetikanıń fiziologiyalıq tárepi: sóylew aǵzaları: háreketsheń (dawıs shımıldıǵı til, kishkene til, menen qosa jumsaq tańlay) hám háreketsheń emes sóylew aǵzaları (tisler, qattı tańlay). Seslerdiń jasalıwında sóylew aǵzalarınıń xızmeti. Fonetikanıń lingvistikalıq tárepi: fonema haqqında túsinik. Fonema hám ses, fonemanıń renkleri (ottenoklar).

Qaraqalpaq tili seslik dúzilisin izertlewdiń teoriyalıq derekleri. Seslerdiń basqa til birliklerinen ayırmashılıqları, gáp, sóz dizbegi, sóz, morfema, fonema, (ses). Til sesleriniń materiallıq-akustikalıq hám ideyalıq-mánilik tárepleri. Tildegi ulıwmalıq seslik qubılıslar. Sóylew aǵımın dara seslerge bóliw. Tildiń fonemalıq quramın anıqlaw. Fonemanıń sistema dúziwge qatnası.

Dawıslı hám dawıssız fonemalar. Dawıslılardıń fonologiyalıq sıpatlaması. Dawıslılardıń fonemalıq quramı hám sisteması. Diftonglar. Ayırım diftonglardıń quramı (ıy, iy, uw, úw). Ayırım ashıq diftonglrdıń quramı (ye, wo, wó). Dawıslı seslerdiń fonetikalıq sıpatlaması. Dawıslılardıń artikulyaciyalıq jaqtan til aldı, til ortası hám aralas dawıslılar bolıp bóliniwi, akustikalıq jaqtan birinshi hám ekinshi formantlar jiyiligine qaray dawıslılardıń bóliniwi. Dawıslılardıń klassifikaciyası.

Dawıssızlardıń fonologiyalıq sıpatlaması. Dawıssızlardıń fonemalıq quramı, olardıń ózgeriw hám rawajlanıw tariyxınan maǵlıwmat. Dawıssız seslerdiń jasalıwı. Dawıssızlardıń fonemalıq sisteması. Qabatlasqan dawıssızlar. Dawıssız seslerdiń artikulyaciyalıq hám akustikalıq sıpatlaması. Erinlik dawıssız fonemalar: b, p, w, m, v, f, til aldı dawıssızlar: t, d, s, sh, j, n, l, r, c; til ortası dawıssızı: y; til artı dawıssız fonemalar: q, d, k kishkene tillik: q, ǵ, x, ń kómekey h dawıssız fonemalarınıń klassifikasiyası. Qaraqalpaq tiliniń tiykarǵı nızamları.

Seslerdiń fonetikalıq ózgerisleri. Kombinatorlıq hám spontanlıq ózgerisler. Qaraqalpaq tilinde singarmonizm. Singarmonizm-qaraqalpaq tiliniń tiykarǵı seslik nızamı. Qaraqalpaq tilinde singarmonizmniń tábiyatı. Buwın qurılısındaǵı singarmonizm. Singarmonizm hám jazıw. Singarmonizm niń fonologiyalıq xızmeti. Dawıslılar singarmonizmi. Tańlaw únlesligi hám erin únlesligi. Dawıssızlar singarmonizmi. Buwın quramındaǵı dawıssızlar singarmonizmi. Dawıssız fonemalardıń singarmonizmlik reńkleri. Morfemalar shegarasındaǵı dawıssızlar singarmonizmi. Tolıq assimilyaciya hám bir jaqlı assimilyaciyasi. Ilgerli hám keyinli tásir. Dissimilyaciya qubılısı. Sóz qurılısındaǵı ayırım seslik qubılıslar: redukciya, eliziya, epenteza, proteza, epiteza, metateza.

Buwın hám pát. Buwın hám onıń jasalıwı. Sózlerdi buwınǵa bóliw. Buwınnıń túrleri. Sırttan kirgen sózlerdi buwınǵa bóliw hám onıń túrleri. Qaraqalpaq tilinde sózlik pát, turkey tillerdegi páttiń ózgesheligi. Sózdegi páttiń ornı. Qaraqalpaq tilinde pát túsetuǵın hám túspeytuǵın buwınlar hám sózler. Tiykarǵı hám kómekshi pát.

Orfoepiya. Orfoepiya haqqında túsinik. Ayırım dawıslı seslerdiń aytılıwı. Ayırım dawıssız seslerdiń aytılıwı.

Jazıw hám imla. Jazıw hám onıń áhmiyeti. Awızsha hám jazba sóylewdiń ózlerine tán ayırmashılıqları. Jazıwdıń tariyxı. Jazıw hám onıń quralları, qádeleri. Álipbe. Qaraqalpaq álipbesiniń tariyxıy qáliplesiw jaǵdayları. Qaraqalpaq tiliniń imlası hám onıń tiykarǵı principleri. Fonetikalıq, morfologiyalıq (etimologiyalıq), tariyxıy (dástúriy) principler. Differenciya principi haqqında. Ayırım háriplerdiń jazılıwı. Túbir hám qosımtalardıń jazılıwı. Kómekshi hám qospa sózlerdiń jazılıwı.

Sózlerdiń qosılıp hám bólek jazılıwı. Defis arqalı jazılatuǵın sózler. Bas háriplerdiń jazılıwı. Sózlerdi ótkermelew.

Leksika (sózlik quram) hám leksikologiya haqqında maǵlıwmat. Qaraqalpaq tiliniń leksikasınıń rawajlanıwı, izertleniwi.

Leksikologiyanıń tarawları. Diaxroniyalıq (tariyxıy) leksikologiya. Sinxroniyalıq (házirgi) leksikologiya. Sóz – til hám sóylewdiń eń áhmiyetli hám tiykarǵı birligi.

Sózdiń leksikalıq hám grammatikalıq mánisi. Bir mánili hám kóp mánili sózler. Sózdiń tuwra hám awıspalı mánisi.

Sóz mánisiniń awısıw túrleri: metonimiya, sinekdoxa. Sóz mánisiniń tarawı hám keńeyiwi. Qaraqalpaq tilinde sózlerdiń forma hám máni qatnaslarına bola túrleri haqqında ulıwma maǵlıwmat.

Omonimler, olardıń kóp mánili sózlerden (polisematizmlerden) ayırmashılıǵı sinonimler (mániles sózler) hám sinonomiya qatarı. Omonom, sinonim, antonimlerdiń tiykarǵı túrleri hám sóylewde qollanıw qásiyetleri, paronomiya.

Tariyxıy shıǵısı boyınsha házirgi qaraqalpaq ádebiy leksikası: túrkiy tillerine ortaq sózler, qaraqalpaq tiline tán sózler, parsı-tájik, arab tilinen ózlestirilgen sózler, rus tilinen hám rus tili arqalı basqa tillerden ózlestirilgen sózler. Házirgi qaraqalpaq tili leksikasınıń quramı, ulıwma qollanıwshı leksika, dialektlik leksika-dialektizmler, kásiplik sózler termin hám terminlerdiń leksikası, (atamalar leksikası). Jargon hám argolar.

Qaraqalpaq tiliniń passiv leksikası, neologizmler (jańadan payda bolǵan sózler). Gónergen sózler.

Emocionallıq-ekspressivlik jaqtan qaraqalpaq tili leksikası, ulıwma qollanıwshı emocional-ekspressivlik boyawsız hám boyawlı sózler. Stillik jaqtan qaraqalpaq tili leksikası stiller aralıq leksika.

Frazeologiya. Frazeologiya haqqında maǵlıwmat. Frazeologizm til hám sóylew birligi sıpatında. Frazeologiyalıq birliklerdiń mánisine qaray tiykarǵı túrleri hám belgileri. *Leksikografiya.* Leksikogafiya haqqında ulıwma maǵlıwmat. Sózlikler hám olardıń tipleri. Enciklopediyalıq, lingvistikalıq sózlikler. Bir tillik

hám eki tillik lingvistikalıq sózlikler. Bir tillik lingvistikalıq sózliklerdiń tipleri. Túsindirmeli sózlik, sinonimler, omonimler, antonimlerdiń túsindirme sózlikleri, Frazeologiyalıq sózlikler.

*Morfemika hám morfema haqqında ulıwma maǵlıwmat***.**Morfema hám onıń túrleri: túbir morfema hám kómekshi morfema. Kómekshi (affiks) morfemalardıń xızmetine qaray túrleri: sóz jasawshı, sóz ózgertiwshi, forma jasawshı; ornına hám mánisine qaray túrleri: suffiks, postfiks, fleksiya; dúzilisine qaray túrleri: ápiwayı affiksler, qospa affiksler. Tariyxıy túbir haqqında túsinik. Morfemalar arasındaǵı qatnaslar: morfemalıq omonimiya, morfemalıq sinonimiya, morfemalıq antonimiya. Nol` forma.

Sózdiń tiykarı. Dórendi emes, dórendi hám dóretiwshi tiykarlar. Sózdiń morfemalıq qurılısındaǵı ózgerisleri: sińisiw, jılısıw, dekorrelyaciya haqqında maǵlıwmat, onıń kelip shıǵıw sebepleri.

Sóz jasalıw – til biliminiń ayrıqsha tarawı, onıń fonetika, leksikologiya, grammatika sıyaqlı til biliminiń tarawları menen baylanısı. Sóz jasaw sisteması. Sóz jasalıw qurılısı. Sóz jasaw mánisi. Sóz jasaw ipi. Sóz jasaw usılları: affiksaciya, sóz qosılıw, leksika-semantikalıq, leksika-sintaksislik usıl.

*Morfonologiya. M*orfonema, submorf.Morfonologiyalıq qubılıslar.

Sózdiń analizi: morfemalıq, morfonologiyalıq hám sóz jasalıw boyınsha tallaw.

Sóz shaqaplarınıń jasalıwı. Sóz shaqaplarında sózlerdiń jasalıwı haqqında ulıwma maǵlıwmat.

Atlıqtıń jasalıwı. Affiksaciya usılı, atlıq jasawshı jasawshı ónimli hám ónimsiz affiksler. Cóz qosılıw usılı: qurama, jup, tákirar, birikken, qısqarǵan, qospa atlıqlar; Substantivaciya, leksikalizaciya. Atlıqtıń subyektiv baha formaları.

Kelbetliktiń jasalıwı. Affiksaciya usılı. Kelbetlik jasawshı jasawshı ónimli hám ónimsiz affiksler. Sóz qosılıw usılı: jup, tákirar, birikken, qurama kelbetlikler. Adektivaciya.

Feyildiń jasalıwı. Affiksaciya usılı: feyil jasawshı ónimli hám ónimsiz affiksler. Sóz qosılıw usılı, qospa feyiller, feyildiń analitikalıq forması. Kómekshi feyiller.

Ráwishtiń jasalıwı. Affiksaciya usılı. Ráwish jasawshı ónimli hám ónimsiz affiksler. Sóz qosılıw usılı: qurama, jup, tákirar, birikken ráwishler. Adverbializaciya.

Grammatika - til biliminiń bir tarawı, onıń tildiń grammatikalıq qurılısına tán bolǵan nızam-qaǵıydalardı úyreniwshi sistema ekenligi. Morfologiya haqqında ulıwma maǵlıwmat. Sózdiń grammatikalıq mánileri, onı bildiriwshi qurallar. Grammatikalıq forma, ańlatılıw usılları. Grammatikalıq kategoriyalar: leksikalıq hám grammatikalıq máni. Sóz shaqapları, onıń klassifikaciyalanıw principleri: leksika-semantikalıq, formal-semantikalıq (morfologiyalıq), funkcional-semantikalıq (sintaksislik). Qaraqalpaq tilindegi sóz shaqapları sisteması. Mánili sóz shaqapları (atawıshlar hám feyil). Predikativler. Kómekshi sózler. Modal sózler. Tańlaqlar. Eliklewishler.

Atlıq. Atlıqlardıń grammatikalıq mánisi, morfologiyalıq belgileri, sintaksislik ózgeshelikleri.

Atlıqtıń leksika-grammatikalıq túrleri: ǵalabalıq hám menshikli; konkret hám abstrakt: dara, jámlewshi, zatlıq; betlik hám betlik emes; anıq hám anıq emes atlıqlar. Atlıqlarda jınıslıq mániniń bildiriliwi.

Atlıqtıń morfologiyalıq kategoriyaları: San kategoriyası. Tartım kategoriyası: konkret, abstrakt tartım; daralıq hám sheriklik tartım. Seplik kategoriyası: Grammatikalıq, keńislik seplik. Atlıqtıń sepleniwi: jay, tartımlı, almasıqlıq sepleniw. Sepliklerdegi sinonimiya.

Kelbetlik. Ózine tán mánisi, morfologiyalıq ózgeshelikleri, sintaksislik xızmeti. Semantikalıq túrleri: sapalıq, qatnaslıq kelbetlik. Dáreje kategoriyası: jay, salıstırıw, arttırıw. Kelbetliklerdiń atlıqlasıwı.

Sanlıq. Ózgeshelikleri. Túrleri: san mánisindegi sózler, esaplıq (numerativ) sózler, san mánisindegi turaqlı sóz dizbekleri. Qurılısına qaray: jay, qospa sanlıqlar. Mánisine qaray: esaplıq, qatarlıq sanlıqlar.

Almasıq. Grammatikalıq mánisi, atlıqlasıw ózgesheligi, gáptegi xızmeti. Mánisi boyınsha túrleri: betlew, siltew, soraw-qatnas, ózlik, jámlew, belgilew, belgisizlik, bolımsızlıq. Pronominalizaciya.

Feyil. Grammatikalıq ózgeshelikleri (morfologiyalıq belgileri, sintaksislik xızmetleri). Awıspalı, awıspasız feyiller. Dáreje kategoriyası: aktiv dárejeler: túp, sheriklik, ózlik; passiv dárejeler: ózgelik, belgisiz.

Mánili feyiller, onıń semantikası. Kómekshi feyiller, mánileri hám xızmetleri. Tolıqsız feyil.

Betlik hám betlik emes feyiller. Feyildiń funkcional formaları (betlik emes feyiller): háreket atı, kelbetlik feyil, hal feyil.

Betlik feyiller. Feyildiń grammatikalıq kategoriyaları: bolımlı, bolımsız. Bet-san kategoriyası. Feyildiń betleniwi

Meyil kategoriyası: buyrıq, shárt, tilek, anıqlıq.

Máhál kategoriyası: ótken, házirgi, keler máhál, olardıń sintetikalıq, analitikalıq formaları mánileri.

Ráwish, onıń morfologiyalıq jaqtan ózgermeytuǵını, mánisi boyınsha túrleri. Dáreje kategoriyası: jay, salıstırıw, arttırıw dárejesi

Bayanlawıshlıq sóz shaqabı. Qollanılıw mánisine qaray: barlıqjoqlıq mánili sózler, minnetlilik mánili sózler.

Kómekshi sózler, olardıń formalıq jaqtan ózgermewi.

Tirkewish. Grammatikalıq mánileri hám xızmetleri. Shıǵısına qaray túrleri: túpkilikli, atawısh, feyil tirkewishleri, seplikler menen qollanılıwı: ataw, barıs, tabıs, shıǵıs, sepliklerindegi sózlerdi basqarıp keletuǵın tirkewishler; kómekshi atawıshlar.

Dáneker. Xızmetine qaray túrleri: dizbeklewshi, baǵındırıwshı. Dizbeklewshi dánekerler: biriktiriwshi, qarsılas, awıspalı, gezekles. Baǵındırıwshı dánekerler: sebep, nátiyje, shárt dáneker. Qurılısına qaray túrleri: dara, birikken, qurama dáneker; dánekerlik xızmettegi sózler.

Janapay. Shıǵısına qaray túrleri: túpkilikli, qáliplesken janapay. Dúzilisine qaray: dara hám quramalı janapay. Mánisine qaray túrleri: qosımsha máni beriwshi

janapaylar: anıqlaw, kúsheytiw, sheklew janapayları; modallıq janapaylar: soraw, maqullaw, biykarlaw, salıstırıw, modal, buyrıq janapay. Emocional janapaylar. Forma jasawshı janapaylar. Janapaylardıń orfografiyası.

Modal sózler. Modal mánileriniń ańlatılıw usılları. Ózgeshelikleri. Mánisine qaray túrleri: jekke mánili, komponentlik modal sózler. Qurılısına qaray túrleri. Sintaksislik ózgesheligi. Modal sóz hám kiris sóz túsinikleri

Tańlaq. Mánisi boyınsha túrleri: emocional, imperativ, etiketlik tańlaq. Qurılısı boyınsha túrleri. Sintaksislik xızmetleri.

Eliklewish. Mánisi boyınsha túrleri: seske hám kóriniske eliklewishler. Fonetikalıq ózgesheligi. Grammatikalıq ózgesheligi. Qurılısına qaray túrleri: dara, jup, tákirar.

Sintaksis haqqında túsinik. Sóz dizbegi hám gáp. Sózlerdiń óz-ara sintaksislik baylanısları. Sintaksislik baylanıstıń túrleri. Jay gáp. Mazmunı hám dúzilisi boyınsha túrleri. Qospa gáp. Baǵınıńqılı hám dizbekli qospa gápler.

Sintaksistiń tiykarı – gáp haqqındaǵı ilim. Sintaksis grammatikanıń sózler hám gáplerdiń óz ara baylanısın, gáp aǵzaları, gáp hám sóylewdiń kólemli birligi bolǵan tekstti úyreniwshi bir bólegi. Tekst óz quramında bólim, abzac – grafikalıq bóleklerden quralıwı, ayırım óz temalarǵa iye bolıwı, sóylewdiń tekst kórinisinde payda bolıwı. Teksttiń túrleri: mikrotekst hám makrotekst. Sintaksis tildiń morfologiya, leksikologiya hám fonetika bólimleri menen baylanıslıǵı.

Sintaksistiń tiykarǵı birligi – gáp, sóz dizbekleri – gáptiń quramına kiretuǵın járdemshi birlik. Gáptiń sintaksiklik birlikleri. Gápte sózlerdi biriktiriw wazıypasın orınlawshı qurallar: sóz formaları (sintaksislik affiksler), kómekshi sózler (sintaksislik – leksikalıq qurallar), orın tártibi hám intonaciya.

Sintaksislik baylanıstıń túrleri: predikativlik baylanıs hám predikativlik emes baylanıs. Predikativlik baylanıs gápti, predikativlik emes baylanıs sóz dizbegin payda etedi.

Sintaksislik qatnaslar. Sózlerdiń atributivlik, obiektlik hám relyativlik qatnasları bolıp, sóz dizbeklerin payda etedi. Predikativlik qatnaslardıń gápti payda etiwi.

Gpammatikalıq qurallar. Betlik, kóplik, tartım, seplik qosımtaları, kómekshi sózler, intonaciya, sózlerdiń orın tártibi.

Tiykarǵı sintaksislik birlikler. Sóz dizbegi, jay gáp, qospa gáp hám tekst. Bul sintaksislik birlikler ózine tán grammatikalıq ózgesheliklerge iye.

Sóz dizbegi - eki yamasa bip neshe mánili sózlerdiń grammatıkalıq baylanısınan dúziletuǵın sintaksislik birlik, predikativlikke iye emes, pikir tıyanaqlılıǵın bildire almaydı.

Jay gáp - bir yamasa bir neshe sózlerden dúzilip, pikir tıyanaqlılıǵın bildiretuǵın predikativlik sintaksislik birlik. Gáptiń tiykarǵı belgisi predikativlik bolıp, gáplik intonaciyaǵa iye boladı.

Qospa gáp - eki yamasa bir neshe jay gáplerdiń mánilik hám grammatikalıq baylanısınan dúziletuǵın sintaksislik birlik. Qospa gáptiń quramındaǵı hár bip jay gáp pikir tıyanaqlılıǵına iye boladı.

Tekst- mánilik hám dúzilislik jaqtan baylanısqan bir tutas sóylem birligi. Teksttiń kólemi hár qıylı bolıp keledi. Birewleri qısqa, al birewleri kólemli bolıp keliwi múmkin. Sintaksis tórt toparǵa bólinip úyreniledi: 1. Sóz dizbegi sintaksisi. 2. Jay gáp sintaksisi. 3. Qospa gáp sintaksisi. 4. Tekst sintaksisi.

Sintaksislik birliklerdi úyreniw baǵdarları. Struktura-semantikalıq hám semantikastrukturalıq baǵdar.

Sintaksislik kateoriyalar. Bet, máhál, modallıq.

Gáptiń bas aǵzaları. Baslawısh, bayanlawısh. Olardıń túrleri, ańlatılıwı.

Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzaları. Tolıqlawısh, anıqlawısh, pısıqlawısh. Olardıń túrleri, ańlatılıwı.

Bir bas aǵzalı gápler. *Feyil bir bas aǵzalı gápler (iyesi belgili, iyesi belgisiz, iyesi ulıwmalasqan, iyesiz gápler). Atawısh bir aǵzalı gáp.* Basqanıń gápi hám onıń beriliwi. *Tuwra gáp hám avtor gápi. Ózlestirilgen gápler.*

Qospalanǵan jay gápler. Feyil toplamlı jay gápler (Kelbetlik feyil toplamı, hal feyil toplamı, háreket atı feyil toplamı, shárt meyil toplamı). Qaratpalar, kirisler sózler, kiris dúzilmeler, ayırımlanǵan aǵzalar, birgelkili aǵzalar.

Qospa gápler: dizbekli qospa gápler, baǵınıńqılı qospa gápler.

Til tariyxı. Orxon-Enisey jazba esteliklerіniń derekleri haqqında. Qaraqalpaq tiliniń tariyxına tiyisli estelikler. Klassik shayırlar shıǵarmaları tili boyınsha izertlewler . Qaraqalpaq ádebiy tili tariyxınıń tiykarǵı derekleri hám mádeniyatımız tariyxında tutqan ornı. M.Qashǵariydiń «Diywan luǵat át-túrk» sózligi hám onıń qaraqalpaq tiline qatnası. Linvogeografiya. Orxon-Enisey jazba estelikleri tili. Qaraqalpaq ádebiy tili tariyxınıń izertleniwi. Qaraqalpaq tili tariyxınıń úyreniliw boyınsha maǵlıwmatlar.

Punktuaciya. Qaraqalpaq tili punktuaciyasınıń sisteması.

Til bilimindegi jańa paradigmalar. Lingvofolkloristika. Lingvokulturologiya.

Onomastika. Qaraqalpaq onomastikası boyınsha izertlewler. Toponimika. Antroponimika.

Normativ hújjetler

1. Yangi avlod ilmiy kadrlarini tayyorlash va ularni attestatsiya qilish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 26.05.2026 yildagi PF-98-son. // https://lex.uz/docs/-8236683

2. Oliy ta’limdan keyingi ta’lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. // https://lex.uz/docs/-3213410

Tiykarǵı ádebiyatlar

1. Abdinazimov Sh., Pirniyazova A., Shınnazarova S. Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili (fonetika, leksikologiya). Toshkent: Sano Standart, 2018.

2. Da’wletov A. Qaraqalpaq tilinin’ fonetikasi’. No’kis, 2012.

3. Ha’zirgi qaraqalpaq tilinin’ fonetikasi’. No’kis, Qaraqalpaqstan, 2012.

4. Dáwletov A., Dáwletov M., Qudaybergenov M. Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili. Morfemika. Morfonologiya. Sóz jasalıw. Morfologiya. Nókis, «Bilim» baspası, 2010.

5. Dáwletov M.,Seydullaeva D. Házirgi qaraqalpaq tilinde qospa gápler.Nókis, “Qaraqalpaqstan”, 2010.

6. Dawletov A. Dawletov M., Qudaybergenov M. Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili Sintaksis Nókis, «Bilim», 2009.

7. Ҳәзирги қарақалпақ әдебий тилиниң грамматикасы (Сөз жасалыў ҳәм морфология). Нөкис, 1994.

8. Бекбергенов А. Қарақалпақ тилиниң стилистикасы. Нөкис, 1990.

9. Бекбергенов А. Қарақалпақ тилинде сөзлердиң жасалыўы. Нөкис, 1979.

Qosımsha ádebiyatlar

1. Paxratdinov Q., Seytnazarova N. Qaraqalpaq tilinde so’z jasawshi’ affiksler. –No’kis, 2010.

2. Paxratdinov Q., Seytqasi’mov D. Qaraqalpaq tilindegi kelbetlik jasawshi’ affiksler. –No’kis, «Bilim», 2013

3. Пирниязов Қ. Қарақалпақ тилиниң лингвистикалық терминологиясы. –Нөкис, 1984.

4. Seydullaeva D Yu. Qaraqalpaq tilindegi kiris so’zler, kiris so’z dizbekleri ha’m kiris ga’pler. Toshkent, 2007.

2025-jıl ushın doktorantura hám tayanısh doktoranturaǵa húJjetlerin tapsırǵan talabanlar ushın qaraqalpaq tili kafedrasınan 10.00.03 – Qoraqalpoq tili hám 13.00.02 – Tálim hám tárbiya teoriyası hám metodikası (qaraqalpaq tili) qánigeligi boyınsha SORAWLAR

1. Hár túrli fonetikalıq jaǵdaylarǵa baylanıslı payda bolǵan reńkiler. Tayanısh túsinikler: *Fonemanıń minnetli renki,dawıslılardıń dawıssızlarǵa tásiri*

2. Dawıslı hám dawıssız fonemalardıń ayırmashılıǵı. Tayanısh túsinikler: *Sóylew aǵzaları, akustikalıq, artikulyaciyalıq, lingvistikalıq*

3. Tolıq assimilyaciya. Tayanısh túsinikler: *seslerdiń bir-birine tásir etiwi nátiyjesinde tolıq uqsawı*

4. Dawıssızlar singormonizmi. Tayanısh túsinikler: *buwın quramındaǵı, morfemalar shegarasındaǵı irgeles sesler ortasındaǵı únleslik.*

5. Fonema hám ses haqqında. Tayanısh túsinikler: *átirapımızda sesler oǵada kóp, biraq til sesleri olardan parıqlanadı. Fonema hám ses*

6. Fonetikanıń lingvistikalıq tárepi Tayanısh túsinikler: *máni ayırıwshılıq belgi, fonema, ses túsinigi.*

7. Jazıw hám onıń áhmiyeti. Jazıwdıń túrleri. Tayanısh túsinikler: *Jazba sóylew hám awızsha sóylewdiń ayırmashılıqları, grafika, piktografiya, ideografiya, buwın, seslik jazıw.*

8. Singormonizm nızamı. Qaraqalpaq tilinde singormonizmniń tábiyatı. Tayanısh túsinikler: *Buwın qurılısındaǵı dawıslılar, dawıssızlar, morfemalar shegarasında dawıssızlar singormonizm*.

9. Dawıssızlardıń fonemalıq quramı hám rawajlanıw tariyxınan maǵlıwmat. Tayanısh túsinikler: *dawıssızlardıń qáliplesiwi hám házirgi jaǵdayı, dawıssızlardaǵı fonemalıq ózgerisler*

10. Buwın qurılısındaǵı singormonizm Tayanısh túsinikler: *Tórt túrli tembr: juwan-yeziwshilik, juwan erinlik, jeńishke eziwlik tembrler*

11. Dawıslılardıń dawısssızǵa tásiri. Tayanısh túsinikler: *singarmonizm, dawıslılıar singarmonizmi, dawıssızlar singarmonizmi*

12. Dawıssız fonemalardıń rawajlanıw tariyxı, renkten fonema qálpine ótiwi Tayanısh túsinikler: *Dáslepki arabsha sózlerdiń kirip keliwine shekemgi, kirip kelgennen keyin hám sońǵı dáwir*

13. Fonemanıń tiykarǵı emes belgileri. Tayanısh túsinikler: *fonemanıń tiykarǵı emes belgileri, basqa fonemalardıń tásiri*

14. Dawıslı fonemalar. Dawıslılardıń fonemalıq quramı Tayanısh túsinikler: *Dawıslılardıń qáliplesiwi, tildiń gorizontal vertikal, jazıq jaǵdayı, erinniń, eziwdiń qatnası*

15. Dawıslılardıń tolıq hán jartılay únlesiwi Tayanısh túsinikler: *Dawıslı sesler singarmonizm nızamına muwapıq tolıq túrde yamasa jartılay únlesedi.*

16. Fonemalardı ózara qarama qarsı qoyıwdıń áhmiyeti Tayanısh túsinikler: *dawıslılar hám dawıssızlar bir-birine ayırım belgileri boyınsha qaramaqarsı qoyıladı.*

17. Progressiv assimilyaciya Tayanısh túsinikler: *sóz qurılısında yamasa sóz dizbegindegi aldıńǵı sestiń sońǵı seske tásiri*

18. Morfemalar shegarasındaǵı dawıssızlar singarmonizmi Tayanısh túsinikler: *dawıssızlar únlesligi, túbir hámmorfema*

19. Regressiv assimilyaciya Tayanısh túsinikler: *sóz qurılısında yamasa sóz dizbegindegi sońǵı sestiń aldıńǵı seske tásiri*

20. Dawıssızlardıń dawıslıǵa tásiri. Tayanısh túsinikler: *Sóylewde dawıssızlar dawıslılarǵa tásir jasaydı. Sonıń nátiyjesinde dawıslılar ózgeriske ushıraydı.*

21. Sózdiń tiykarǵı leksikalıq manlier

22. Sóz mánisiniń awısıw usılları

23. Sóz mánisiniń metaforalıq awısıwı

24. Metonimiya hám onıń belgileri

25. Sinekdoxa jolı menen sóz mánisiniń awısıwı

26. Qaraqalpaq tiliniń leksikalıq quramı

27. Basqa tillerden kirgen sózler hám olardıń qollanılıwı

28. Ishki hám sırtqı resurs.

29. Gónergen sózler.

30. Qaraqalpaq tilindegi arab-parsı tillerinen kirgen sózler.

31. Ádebiy til hám dialektler

32. Jazba hám awızeki stiller

33. Frazeologiyalıq sóz dizbekleri haqqında túsinik.

34. Frazeologizmlerdiń túrleri.

35. Frazeologizmler boyınsha qanday ilimiy miynetlerdi bilesiz?

36. Sózlikler haqqında túsinik

37. Sózliklerdi izertleytuǵın ilim hám onıń wazıypaları

38. Lingvistikalıq sózliklerdiń túrleri

39. Polisemiya hám konversiya usılların túsindirip beriń.

40. Omofon, omoformalarǵa mısallar menen óz túsinigińizdi aytıp beriń.

41. Ádebiy til degenimiz ne?

42. Dialektizmler degenimiz ne?

43. Ádebiy til menen dialektlerdiń tiykarǵı ayırmashılıǵı qanday?

44. Xalıqtıń janlı súylew tili degenimiz ne?

45. Dialektlik tildiń xalıqtıń sóylew tili hám ádebiy tilden parqı qanday?

46. Dialekt hám sóylesim arasındaǵı parqtı túsindiriń?

47. Dialektologiya hám til tariyxı degende neni túsinesiz?

48. Dialektologiyanıń basqa ilimler menen (xalıq tariyxı, folklor, etnografiya, arxeologiya, geografiya) qatnası qanday?

49. Dialektologiyanıń tiykarǵı wazıypaları degendi qalay túsinesiz?

50. Dialektologiyanıń til tariyxın izertlewdegi ornı qanday?

51. Sóylew tilindegi jergilikli ózgeshelikler degenimiz ne?

52. Olardı maálıwmat beriwshilerden jazıp alıwda qanday usıllar qollanıladı?

53. Maǵlıwmat beriwshilerdiń jas ózgesheligi hám sawatlılıǵı qanday bolıwı kerek?

54. Ádebiy tilge salıstırǵanda awızeki sóylew tili ózgesheliginen qalay anıqlawǵa boladı?

55. Sóylew tiliniń ózgesheliklerin jazıp alıwda qanday usıllardı qollanıwǵa boladı (gúrrińlesiw, magnitofon lentasında jazıp alıw)?

56. Lingvogeografiya predmeti degenimiz ne?

57. Qaraqalpaq tiliniń dialektologiyalıq atlası degenimiz ne?

58. Lingvistikalıq atlastıń kartaları degenimiz ne?

59. Lingvogeografiyalıq kartalar dúziw hám olardı túsindiriw waqtında maǵlıwmatlar beriw?

60. Kartalardıń ózgesheliklerin analizleń?

61. Túrkiy tilleriniń klassifikaciyası degenimiz ne?

62. Klassifikaciya máseleleri menen qaysı alımlar shuǵıllanǵan?

63. Túrkiy tilleriniń qıpshaq-noǵay shaqabı degenimiz ne?

64. Klassifikaciya boyınsha qaraqalpaq tili qaysı tillerge jaqın?

65. Ózbek tili túrkiy tilleriniń qaysı toparına kiredi?

66. Qaraqalpaq tili dialektler hám sóylesimlerdiń fonetikalıq quramı degenimiz ne?

67. Jergilikli ózgesheliklerdiń leksikası degendi qalay túsinesiz?

68. Dialektlik ózgesheliklerdiń morfologiyası degenimiz ne?

69. Dialektlik ózgesheliklerdiń sintaksislik qurılısı ádebiy tilden qalay parıqlanadı?

70. Semantikalıq dialektizmler degendi neni túsinesiz?

71. Prof. Vurmnın klassifikaciyası boyınsha qaraqlpaq tilindegi dialektler neshege bólinedi hám olardı atap korsetin?

72. (Qaraqalpaq tilinin dialektologiyalıq atlasına) neshe punkt saylap alınǵan?

73. Baspadan shıgarılǵan (Qaraqalpaq tili dialektologiyalıq sózligi) niń avtorları kimler?

74. Dialektologiya qaysı ilim tarawlarına jaqın?

75. N.Baskakov Qaraqalpaq tilindegi dialektlerdi neshege bólgen?

76. Sociallıq dialektler degenimiz ne?

77. Dialektler degenimiz ne?

78. Qaraqalpaq tilindegi dialektler menen govorlardı kimler klassifikaciyalaǵan?

79. Lingvogeografiya degenimiz ne?

80. Prof. D.Nasırovtıń klassifikaciyası boyınsha dialektler neshege bólinedi?

81. O.Dospanovtıń (Qaraqalpaq tili qubla dialektinin leksikası) monografiyası qashan baspadan shıqtı?

82. Prof. N.Baskakovtıń (Karakalpakskiy yazık) miyneti (4 tomlıq) qashan shıqqan?

83. Prof. D.Nasırovtıń (Stanovlenie Karakalpakskogo obshenarodnogo razgovornogo yazıka i ego dialektnaya sistema) kitabı qashan baspadan shıqtı?

84. Qaraqalpaq tiliniń dialektlerinde qanday ózgeshelikler kóbirek gezlesedi?

85. Transkripciya degenimiz ne?

86. Dialektlerdi izertlegende obektlerdiń qashıqlıgı bir-birinen qanday bolıwı kerek?

87. Dialektologiyalıq atlas degenimiz ne?

88. Dilektologiyalıq materiallar jıynalatuǵın adamlardıń jas ózgesheligi qanday bolıwı kerek?

89. Qaraqalpaq tilindegi dialektlik ózgeshelikler qaysı waqıttan baslap úyrenile baslaǵan?

80. N.Baskakov Qaraqalpaq tilindegi dialektlerdi neshege bólgen?

81. Prof. Vurmnıń klassifikaciyası boyınsha Qaraqalpaq tilindegi dialektler neshege bólinedi hám olardı atap kórsetiń?

82. «Qaraqalpaq tili dialektologiyasınıń máseleleri» dep atalǵan miynettiń avtorı kim?

83. Jubaylas dialektiler degenimiz ne?

84. Dialektologiyalıq sózlik degendi qalay túsinesiz?

85. Sóylesim (govor) degendi túsindiriń?

58. Dialektlik leksikografiya degenimiz ne?

87. Qońırat dialekti dep kim aytqan?

88. Shax Abbaz Wáliy dialekti dep kim aytqan?

89. Ádebiy til degenimiz ne?

90. Sorkol dialekti dep kim aytqan?

91. Jergilikli ózgeshelikler degen ne?

92. Dialektlik leksikanı túsindiriń?

93. Qaraqalpaq tiliniń dialektlerinde qanday ózgeshelikler kóbirek gezlesedi?

94. Transkripciya degenimiz ne?

95. Qaraqalpaq tilindegi dialektlik ózgeshelikler qaysı waqıttan baslap úyrenile baslaǵan?

96. Dialektizm sózler degenimsiz ne?

97. Dialekt sózlerdi kalay anıqlaymız?

98. Dialekt sózlerdi leksikalıq tárepine qaray qanday toparlarga bólemiz?

99. Kórkem shıǵarmalardagı dialektlerdi qalay anıqlaymız?

100. Arqa dialektine qaysı rayonlar kiredi?

101. Qubla dialektine qaysı rayonlar kiredi?

102. Dialektologiyalıq kartada neshe punkt jaylasqan?

103. Shomanay sóylesimi haqqında ilimiy izertlew jumısın kim jazǵan?

104. H.Hámidov qaysı wálayatta jasaytuǵın Qaraqalpaqlar haqqkında ilimiy pikir bildirgen?

105. O.Bekbaulov tildiń qaysı tarawı boyınsha ilimiy izertlew jumısın islegen?

106. Moynaq govorı boyınsha ilimiy izertlew jumısı kimge tiyisli?

107. O.Dospanovtıń doktorlıq ilimiy jumısı qaysı baǵdarda izertlengen?

108. «Kemsaliyha» sózi qaysı dialekte sóylewshi halıq tilinde qollanıladı?

109. «Aydas» sózi qaysı dialekte qollanıladı?

110. Erte dáwirdegi qaysı ilimpazdıń dialektolog sıpatında tanıysız?

111. Dialekt sózlerdi ádebiy til leksikasına qatnasın neshe baǵdarda úyrenemiz?

112. «Dagıw» sóziniń ádebiy tildegi mánisin kórsetiń?

113. Yu.Ibragimov qaysı rayondaǵı Qaraqalpaqlardıń sóylew tili ózgesheligi boyınsha ilimiy jumıs alıp barǵan?

114. Ózin qorshaǵan obektti turlishe jaǵdayda úyreniui jashınan dialektologiya neshe tarawǵa bólinedi?

115. Qaraqalpaq dialektologiyasınıń payda bolıw, qáliplesiw hám rawajlanıw tariyxında neshe baskıshta atap aytıwǵa boladı?

116. Oguznama neshinshi ásirde jazılǵan?

117. «Ag jazlıq» sózi qaysı kásipke baylanıslı qollanıladı?

118. «Turımtay» neniń atamasın bildiredi?

119. Quladı, iship aldı qanday sózler?

120. «Adeyi» sóziniń ádebiy tildegi mánisi qanday?

121. «Til-ádebiyattıń birinshi elementi» degen pikir kimge tiyisli?

122. «Qasharman» sózi neniń atamasın bildiredi?

123. Aymaqlıq hám kásibiy dialektlerdi jobalı izertlew jumısları qaysı waqıtlardan baslandı?

124. Kunner-kunlar sózlerindegi ayırmashılıq qaysı tarawdagı ózgeshelikke mısal boladı?

125. Koris-kórish sózlerindegi ayırmashılıq qaysı tarawdaǵı ózgeshelikke mısal boladı?

126. Mańlay-peshene sózlerindegi ayırmashılıq qaysı tarawdaǵı ózgeshelikke mısal boladı?

127. Dialekt sózler ishinde miyman-mehman, baqsı-baqshı sózleri qaysı tilden kirip kelgen?

128. Ashıq, gitjan sózleri qaysı tilden kirip kelgen?

129. Taralıw shegarası qamtıytuǵın makanına qaray dialekt sózlerdi neshe toparǵa bólemiz?

130. Maxmud Qashǵariydiń «Devanu-luǵat-it-túrk» miyneti haqqında maǵlıwmatlar.

131. Yusup Has Hajibtiń «Qutadǵu bilik» shıǵarması. «Qutadǵu bilik» (Baxıt keltiriwshi bilim) shıǵarması nusqaları hám olardıń izertleniw máseleleri.

132. Ulıwma til bilimi kursınnıń quramı.

133. Ulıwma til bilimi kursınıń izertlew obyekti hám wazıypası neden ibarat?

134. «Sapskrit tilinin grammatikası» onıń avtorı kim?

135. Platon tildegi sozlerdi neshe toparga bolgen?

136. Al-Feruzabadiy (arab) neshe tomlıq sozligi bar?

137. M.Kashǵariy neshinshi esirde jasagan?

138. Hind- Evropa tillerinin salistirma grammatikasin duzgen alim?

139. Tillerdin morfologiyaliq klassifitkaciyası.

140. Tillerdin geneologiyalıq klassifikaciyası.

141. Uliuma til biliminin tiykarǵı tarawları.

142. A.I.Boduen de Kurtene qaysı lingvistikalıń mekteptiń wakili?

143. Arab lingvistikasınıń fonetikası

144. Arab lingvistikasınıń grammatikası

145. Arab lingvistikasınıń leksikologiyası

146. Til tuwralı jańa ilim» mektebinde N.Ya. Marr hám onıń jetiskenlikleri, kemshilikleri, kritikalanıwı.

147. Tillerdiń morfologiyalıq klassifikaciyası: Flektiv tiller, Agglyutikativ tiller, ajıratıwshı, yaǵnıy túbir tiller, Polisintetik tiller.

148. Tillerdiń geneologiyalıq klassifikaciyası

149. Tuwısqan tiller hám olardıń materiallıq uqsaslıǵı

150. Tillerdiń geneologiyalıq klassifikaciyası hám olardıń tiykarǵı til semyaları

151. XIX ásir lingvistikasındaǵı aǵımlar

152. Naturalistlik aǵım, psixologiyalıq aǵım, jas grammatikalıq aǵım

153. Germanistikanıń payda bolıwı.

154. Franc Bopp miynetleri.

155. Kristian Rask miynetleri.

156. Ya.Grimm miynetleri.

157. Qayta tikleniw dáwiri lingvistikası.

158. Sorkol dialekti dep kim aytqan?

159. Jergilikli ózgeshelikler degen ne?

160. Dialektlik leksikanı túsindiriń?

161. Qaraqalpaq tiliniń dialektlerinde qanday ózgeshelikler kóbirek gezlesedi?

162. Transkripciya degenimiz ne?

163. Qaraqalpaq tilindegi dialektlik ózgeshelikler qaysı waqıttan baslap úyrenile baslaǵan?

164. Dialektizm sózler degenimiz ne?

165. Dialekt sózlerdi qalay anıqlaymız?

166. Dialekt sózlerdi leksikalıq tárepine qaray qanday toparlarga bólemiz?

167. Kórkem shıǵarmalardagı dialektlerdi qalay anıqlaymız?

168. Arqa dialektine qaysı rayonlar kiredi?

169. Qubla dialektine qaysı rayonlar kiredi?

170. Dialektologiyalıq kartada neshe punkt jaylasqan?

171. Shomanay sóylesimi haqqında ilimiy izertlew jumısın kim jazǵan?

172. H.Hámidov qaysı wálayatta jasaytuǵın Qaraqalpaqlar haqqkında ilimiy pikir bildirgen?

173. O.Bekbaulov tildiń qaysı tarawı boyınsha ilimiy izertlew jumısın islegen?

174. Moynaq govorı boyınsha ilimiy izertlew jumısı kimge tiyisli?

175. O.Dospanovtıń doktorlıq ilimiy jumısı qaysı baǵdarda izertlengen?

176. «Kemsaliyqa» sózi qaysı dialekte sóylewshi halıq tilinde qollanıladı?

177. «Aydas» sózi qaysı dialektte qollanıladı?

178. Erte dáwirdegi qaysı ilimpazdıń dialektolog sıpatında tanıysız?

179. Dialekt sózlerdi ádebiy til leksikasına qatnasın neshe baǵdarda úyrenemiz?

180. «Dagıw» sóziniń ádebiy tildegi mánisin kórsetiń?

181. Yu.Ibragimov qaysı rayondaǵı Qaraqalpaqlardıń sóylew tili ózgesheligi boyınsha ilimiy jumıs alıp barǵan?

182. Qaraqalpaq dialektologiyasınıń payda bolıw, qáliplesiw hám rawajlanıw tariyxında neshe baskıshta atap aytıwǵa boladı?

184. Oguznama neshinshi ásirde jazılǵan?

185. «Ag jazlıq» sózi qaysı kásipke baylanıslı qollanıladı?

186. «Turımtay» neniń atamasın bildiredi?

187. Quladı, iship aldı qanday sózler?

188. «Adeyi» sóziniń ádebiy tildegi mánisi qanday?

189. «Til-ádebiyattıń birinshi elementi» degen pikir kimge tiyisli?

190. «Qasharman» sózi neniń atamasın bildiredi?

191. Aymaqlıq hám kásibiy dialektlerdi jobalı izertlew jumısları qaysı waqıtlardan baslandı?

192. Kunner-kunlar sózlerindegi ayırmashılıq qaysı tarawdagı ózgeshelikke mısal boladı?

193. Koris-kórish sózlerindegi ayırmashılıq qaysı tarawdaǵı ózgeshelikke mısal boladı?

194. Mańlay-peshene sózlerindegi ayırmashılıq qaysı tarawdaǵı ózgeshelikke mısal boladı?

195. Dialekt sózler ishinde miyman-mehman, baqsı-baqshı sózleri qaysı tilden kirip kelgen?

196. Ashıq, gitjan sózleri qaysı tilden kirip kelgen?

197. Taralıw shegarası qamtıytuǵın makanına qaray dialekt sózlerdi neshe toparǵa bólemiz?

198. Qaraqalpaq tilindegi dialektlik ózgeshelikler qaysı waqıttan baslap úyrenile baslaǵan?

199. N.Baskakov Qaraqalpaq tilindegi dialektlerdi neshege bólgen?

200. Prof. Vurmnıń klassifikaciyası boyınsha Qaraqalpaq tilindegi dialektler neshege bólinedi hám olardı atap kórsetiń.